

İSTİKTAP TEKNİĞİ

Prof. Dr. Nevzat GÜRELLİ

I. İSTİKTAP VE AMACI

Bir yazı veya imza inkâr olunduğu zaman, bu münker yazı ve imzaların onları inkâr eden kimse tarafından yazılmış veya atılmış olup olmadıklarını saptayabilmek için, o kimsenin gerçek olduğundan şüphe edilmeyen yazı ve imzaları ile münker yazı ve imzaların grafolojik yöntemlerle karşılaştırılmaları gerekir. Yazı veya imzasını inkâr eden kimsenin eli mahsulü bulunduğundan şüphe edilmeyen yazı ve imzalara medarî tatbik yazı ve imzalar denilmektedir.

Medarî tatbik yazı ve imzalar iki yoldan elde edilebilir. Bu yollardan biri, inkâr eden kimsenin daha önce yazmış veya atmış olduğu yeterli sayıda ve nitelikteki yazı ve imzalarını bulmaktır. Diğer yol ise, karşılaştırmaya elverişli medarî tatbik yazı ve imzalar bulunamadığı takdirde, yetkili makam huzurunda yazı veya imzasını inkâr eden kimseye yazı yazdırmak veya imza attırmaktır. İşte bu ameliyeye istiktap diyoruz. Demek oluyor ki, istiktabın amacı, karşılaştırmayı yapacak olan bilirkişiye medarî tatbik yazı veya imza sağlamaktır. İstiktap yolu ile sağlanan medarî tatbik yazı ve imzaların nicelik ve nitelik bakımlarından karşılaştırmaya elverişli olmaları gerekir. Aksi halde istiktap amacına ulaşmış sayılamaz. İstiktap ameliyesi grafoloji uzmanı olmayan yargıçlar tarafından yapıldığından, her zaman amacına ulaştığı söylenemez. Bu yazımızda, karşılaştırmaya elverişli medarî tatbik yazı ve imza elde edebilmek için istiktap sırasında dikkat edilmesi gereken teknik hususlara değinmek istiyoruz.

II. BİLİRKİŞİNİN YAPACAĞI KARŞILAŞTIRMANIN DAYANDIĞI ESASLAR

Bir insanın yazısı veya imzası, o kişinin biyo - psikolojik yapısının bir ürünüdür. Ancak, çok geniş olarak verdiğimiz bu tanımları bazı ayrımlarla tamamlamamız ve açıklamamız gerekir. Gerçekten, burada yazı ve imza derken otomatik hale gelmiş yazı ve imzayı kastediyoruz. Yoksa resim yapar gibi çizilen yazı ve imza, bilinçli olarak değiştirilebildiğinden onu yazan veya atan kimse- nin, kastettiğimiz anlamdaki yazı veya imzası olamaz. İstenilen bir biçimde değiştirilmek amacı ile bilinçli olarak yazılan yazılar, bi- tincin hâkim olduğu ölçüde insanın kişiliğini yansıtmaz. Bu husus sadece yazı için değil, otomatik hale gelmiş, başka bir deyimle insanın bilinçaltı ve biyolojik yapısının fonksiyonu haline gelmiş bütün hareketlerimiz için geçerlidir. Bir insanın konuşması, yürü- mesi, koşması, yüzmesi ve hatta otomobil kullanması bu hareket- lere örnek teşkil eder. Çoğumuz bir yakın arkadaşımızı iyice seçe- mediğimiz halde yürüyüşünden tanıdığımızı hatırlarız. Fakat bu arkadaşımız bilinçli olarak mutad ve tabii yürüyüş tarzını değişti- recek olsa onu yürüyüşünden tanımamız çok güçleşir ve hatta im- kânsız hale gelir. Yazı ve imza hususunda da durum aynen böy- ledir.

Yazı ve imza teşhisinde bilirkişi, yazı sahibinin yazısını veya imzasını karakterize eden ve otomatik olarak meydana getirilmiş bulunan stigma dediğimiz bir takım özelliklerini belli yöntemlerle tesbit ederek münker yazı ve imzalarda arar. Stigmatlar arasında istatistik olarak anlamlı bir uygunluk tesbit edilirse, münker yazı veya imzanın büyük bir ihtimalle veya yakın derecesinde o kişi- nin eli mahsulü bulunduğu kanaatine varır. Aksi takdirde, mün- ker yazı veya imzaların inkâr edenin eli mahsulü olduklarını söy- leyemez.

III. İSTİKTAPTA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Yukarıdaki kısa açıklamalarımız, medarı tatbik yazı veya im- zaların yazı veya imza sahibinin gerçek yazı veya imzalarındaki

stigmatları ihtiva edecek surette otomatik olarak yazılmış veya atılmış olmaları gereğini ortaya koymaktadır.

Şurasını hemen belirtmek gerekir ki, stigmatların tezahüründe sadece biyo - psikolojik yapının değil, kullanılan kâğıdın, kalemin ve mürekkebin de rolü vardır. Aynı insan elinin otomatik hareketleri çeşitli kâğıt, kalem ve mürekkepte farklı izler bırakabilir. Bu da bilirkişinin işini, çok zorlaştırır ve sonucun isabet derecesini etkiler.

Bunn gibi, insanın içerisinde bulunduğu haleti ruhiye de stigmatları değiştirebilir. Korku ve heyecan içerisinde acele ile yazılan bir yazı sükûnetle yazılmış bir yazıya göre farklı karakter gösterebilir. Bu husus zaten yazı ve imzanın niteliği hakkında vermiş olduğumuz tanımın doğal bir sonucu olmaktadır. Bu psikolojik etkilerin dışında biyolojik diyebileceğimiz etkileri de hesaba katmak gerekir. Ayakta duvara dayalı bir kâğıda yazılan yazının karakteri ile oturarak masa üzerindeki bir kâğıda yazılan yazının karakteri arasında farklar bulunabilir. Biyolojik etkiler arasında yazının sağ ve sol elle yazılmış olup olmadığını da gösterebiliriz.

Şimdi, istiktap yapılırken uyulması gereken kuralların açıklanmasına geçebiliriz.

1. Yazı malzemesi bakımından dikkat edilmesi gereken hususlar :

İstiktap sırasında, münker yazı ve imzalarda kullanılmış olan yazı malzemesini kullanmak lâzımdır. Pratik şartlar buna imkân vermiyorsa, mümkün olduğu kadar malzemeler arasında yakınlığı sağlamakta yarar vardır. Kurşun kalemle yazılmış münker yazı için mürekkepli kalemle veya tükenmez kalemle medarı tatbik yazı yazdırılmamalıdır; hatta kurşun kalemin ucunun sivrilik derecesi de nazara alınmalıdır. Kâğıdın yüzünün kaba veya cilalı olması da çok önemlidir. Kâğıdın mürekkebi emme kabiliyeti de gözönünde bulundurulmalıdır. Mahkemelerde kullanılan teksir kâğıdı niteliğindeki kâğıtlara mürekkepli kalemle yazdırılan yazılar mürekkep yayılması nedeniyle bir çok stigmatları örtmektedir. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Uygulamada bu hususlara hiç önem verilmediğini belirtmekte yarar görüyoruz. İstiktapta, önceden münker

imza ve yazılarda kullanılmış yazı malzemesini sağlamak hususunda gösterilecek küçük bir çaba bir çok hakların kaybolmasını önleyebilir. Yazı malzemesi konusunda dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da yazı yazılan kâğıdın üstünde bulunduğu cismin niteliğidir. Sert yüzlü ve pürüzlü bir masa üzerine konulmuş bir kâğıda yazılan yazı ile bloknot, sumen veya dosya gibi yumuşak bir altlık üzerine konulmuş bir kâğıda yazılmış yazı arasında bazı stigmatlar bakımından farklar belirebilir. Münker yazı ve imzaların nasıl bir altlık üzerinde meydana getirilmiş buldukları tahmin olunarak medarı tatbik imza ve yazıların da ona benzer bir altlık üzerinde yazdırılması veya arttırılması gerekir.

Yazı malzemesinde gözönünde bulundurulması gereken noktalardan biri de yazının yazılacağı veya imzanın atılacağı alanın ölçüsüdür. Bu alan mümkün olduğu kadar münker yazı veya imzalardaki alana eşit olmalıdır. Özellikle bonoların altına atılan imzaların küçük bir alana sığdırılması mecburiyetinden doğan stigmat değişikliklerinin saptanmasında bu husus yardımcı bir faktördür. Bununla beraber bütün medarı tatbik yazı ve imzaların aynı eşit alana yazdırılmasında ve attırılmasında zorunluk olmadığı gibi çeşitli alanlara yazdırılıp attırılmasında yarar da vardır. Alan eşit olmalıdır, derken sadece bir kısım imza ve yazıların böyle eşit alanlara attırılmasını veya yazdırılmasını murad ediyoruz.

2. Pozisyon bakımından dikkat edilmesi gereken noktalar :

Medarı tatbik yazı ve imzalar çeşitli pozisyonlarda alınmalıdır. Bu pozisyonların başlıcaları, oturarak masa üzerinde, oturarak eline verilen dosya veya bloknotu bir eliyle tutarak, ayakta masa üzerinde, ayakta elindeki bir altlığı tutarak veya duvara dayıyarak yazıların yazdırılması veya imzaların attırılmasıdır. Bütün bu pozisyonların denenmesinde yarar mevcut ise de, duruma göre oturarak masa üzerinde veya ayakta masa üzerinde olmak üzere en aşağı iki pozisyonda istiktabın tekrar edilmesi yeterli olabilir.

3. Yazdırılacak yazının metni ve imzaların sayısı bakımından uyulması gereken kurallar :

Bu kurallar şimdiye kadar açıkladıklarımızdan daha önemlidir. Çünkü, otomatik yazı ve imzayı ancak bu kurallara uymak sure-

tiyle elde edebiliriz. Uygulamada genellikle müşahede ettiğimiz tarz şu olmaktadır : münker yazı metni bir veya iki kere yazdırılmakta ve en fazla sekiz on imza attırılmaktadır.

A. Yazı istiktabında :

Medarı tatbik yazılarda otomatizmi sağlayabilmek için, usulüne uygun olarak elverişli yazı malzemesini tedarik ettikten sonra, elverişli halefi ruhiyeyi de hazırlamak gerekir. Elverişli haleti ruhiyeyi hazırlamaktan maksadımız, otomatizmi bozacak, simülasyonu, yani bilinçli değişikliği mümkün kılacak aşırı soğukkanlılığı ve aşırı heyecanı bertaraf etmektir.

İstiktaba başlamadan önce, istiktap süjesini sakinleştirmek için, onun en fazla rahat olabileceği bir konuda, meselâ, çocuğunun çocuğunun durumu ile ilgili kısa bir konuşma yapmak yararlı olur. Daha sonra istiktabın ne maksatla yapıldığı kendisine anlatılır ve yazı yazdırmaya başlanır. Süjenin öğrenim derecesi elverişli ise, kendisinden münker yazı türünden yazı yazması istenilmelidir. Münker yazı elyazısı harfleri, kitap harfleri veya her ikisinin karışımı olan harflerden hangi türü ile meydana getirilmiş ise medarı tatbik yazının da o tür harflerden meydana gelmesine çalışılmalıdır. Yazının yazdırılma temposu süjenin okuma yazma derecesine uygun olmalı; ne ona bilinçli değişiklik yapma imkânı verecek kadar yavaş ne de çok aceleyle getirip normal yazısının karakterini bozacak kadar hızlı olmalıdır. Yazdırılacak yazının metni münker yazı metni ile uzaktan yakından ilgili bulunmamalıdır ve yarım sahifeyi geçmemelidir. Bu suretle süjenin dikkati, münker metinden başka bir konuya çekilmiş olur ve yazısı normal ritmini ve otomatizmini kazanmaya başlar. Başka bir konuda yarım sahifelik bir yazı daha yazdırıldıktan sonra, önceden hazırlanmış, münker metindeki sözcükleri ihtiva etmekle beraber (rakamlar da dahil olmak üzere) konusu itibariyle tamamen değişik bir metin iki kere dikte edilir. Yazdırılan bu yazıların hepsi, sırası ve pozisyonları da yanlarına kaydedilmek şartıyla, bilirkişiye tevdi edilmelidir.

B. İmza istiktabında :

İmza istiktabında, yazı istiktabına nazaran değişik bir usul kullanılmalıdır. İmza bir kalemde yazılacak ve tekrar edilecek bir

yazı olduğu için, süje aceleye getirilmeli, sonradan değiştirerek atmak istediği imzayı bilinçli olarak çizmesine imkân verilmemelidir. İstiktaba, daha önce hazırlanmış, sanki resmi bir tutanakmış gibi birkaç nüshalık kısa bir metnin altına açılmış imza yerlerine sürp-riz olarak imza etmeye davet edilmeli ve daha sonra çeşitli büyüklükte karelere ayrılmış bir kâğıt üzerindeki karelere (en aşağı yirmi kare) sür'atle imza etmesi istenilmelidir. Bundan sonra düz bir kâğıda daha serbest bir tarzda yine asgarî yirmi imza alınmalıdır. Bu imzaların tümü, sırası ve pozisyonları kaydedilerek, bilirkişiye tevdi edilmelidir.

Gerek yazı gerek imza konusunda yukarıda açıklamaya çalıştığımız istiktap ameliyesi lüzumlu görülen pozisyonlarda aynı şartlarla tekrar edilmelidir.

Yazımıza son verirken yalnız Grafolojide değil Kriminalistiđin bütün dallarında geçerli olan kuralı tekrarlamak istiyoruz: "Mukayese malzemesinin çokluğundan değil azlığından yakınılabılır".